ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Основні економічні тенденції та очікування в лютому 2023

на основі результатів Нового щомісячного опитування, #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, березень 2023

ПРО НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **13 – 28 лютого 2023 р.**

Проведено вже **10 опитувань** (з травня 2022 року)

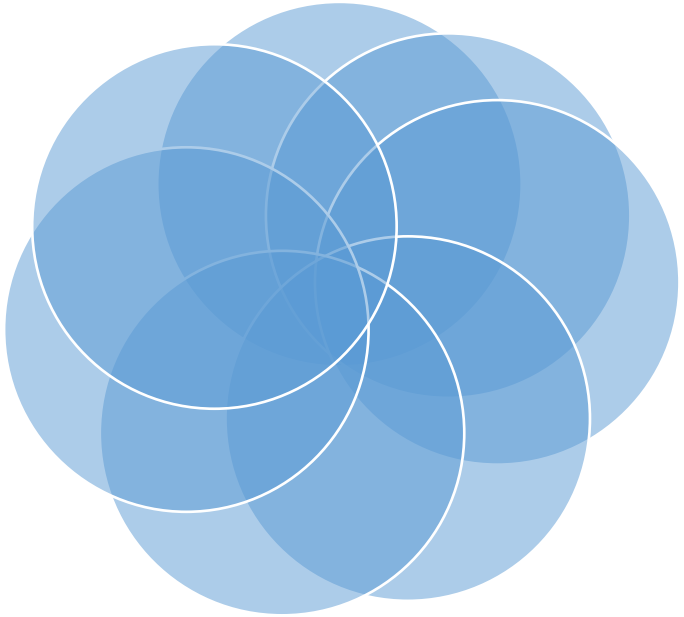

ВИБІРКА: **в лютому опитано 524 підприємства**

Підприємства усіх розмірів

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **22 з 27** регіонів України

Головні результати 1

Незважаючи на високий рівень довгострокової невизначеності, очікування підприємств значно покращилися

Головні результати 2

Оцінки поточної ситуації (країна, фірма) **покращуються** третій місяць поспіль

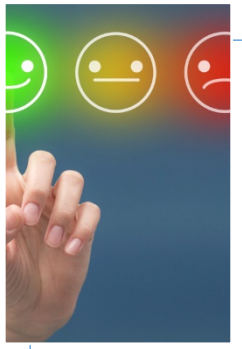

Очікування за 3 місяці (виробництво, продаж, попит) **істотно покращились**

Рівень невизначеності в **6- і 3-місячній перспективі** знижується кілька місяців поспіль

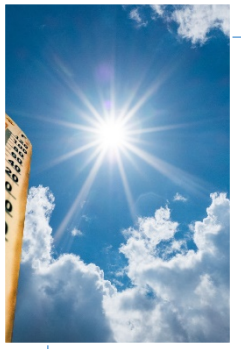

Очікування за **6 місяців покращуються** третій місяць поспіль

Головні результати 3

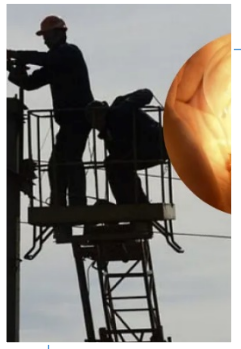

Перебої з електропостачанням, хоча і залишаються однією з основних проблем, проте істотно **зменшили значення**

Експортна активність залишається **без істотних змін**

Оцінки **економічної політики держави** покращилися

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % опитаних

- Негативний вплив **перебоїв з електро-, водо- або теплопостачанням** знизився, але ця проблема все ще очолює рейтинг перешкод разом зі зростанням цін
- Ці дві проблеми розділили перше місце у рейтингу перешкод у лютому 2023 року
- **Складнощі з перевезенням сировини** помітно підвищились у переліку перешкод та вийшли на третє місце
- Відсоток опитаних, які вважають, що **працювати небезпечно**, залишився на рівні січня 2023 року
- **Брак робочої сили** продовжує поступово **збільшуватись у значенні**
- Про **корупцію** та **блокування податкових накладних** говорять рідко

Перебої з електропостачанням

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Перебої з електрикою четвертий місяць поспіль очолюють список перешкод

- У лютому 2023 року **перебої з електроенергією четвертий місяць поспіль очолили** список перешкод для ведення бізнесу
- % респондентів, які повідомили про **перебої з електроенергією** як про перешкоду для ведення бізнесу, значно знизився – з 79% у січні до 68% у лютому 2023 року

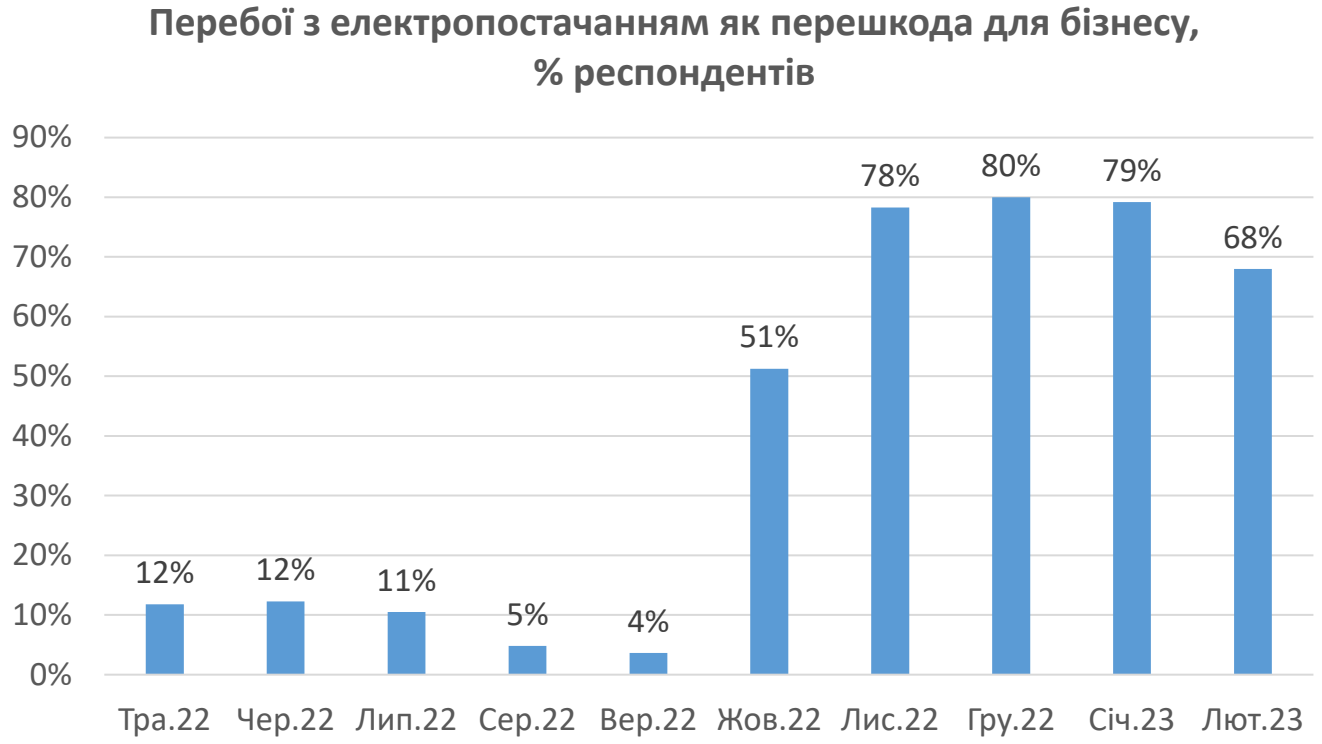

Менше підприємств мали відключення електроенергії

Вплив відключень світла на роботу підприємств (% опитаних)

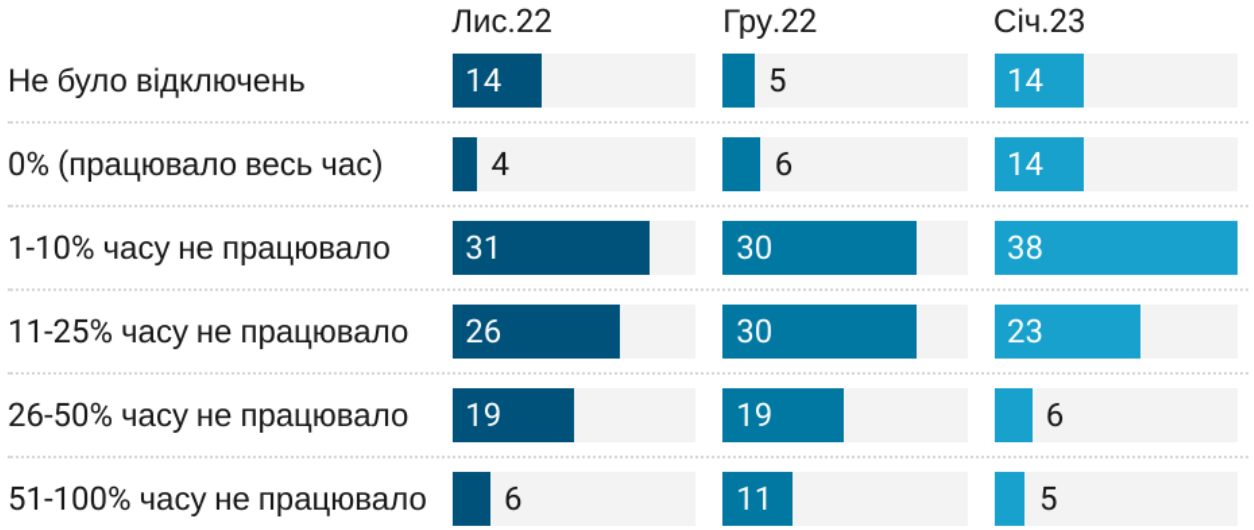

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

73% підприємств тимчасово призупяли роботу через відключення електроенергії в січні; це свідчить про покращення ситуації на початку 2023 року (89% у грудні)

- 14% підприємств не мали відключень електроенергії (5% у грудні)
- 14% підприємств працювали постійно (6% у грудні)
- 38% підприємств припинили діяльність лише на 1-10% робочого часу, а 23% зупинилися на 11-25% робочого часу
- Лише 5% підприємств не працювали більше половини (51-100%) робочого часу (майже вдвічі менше, ніж у грудні)

Середній час призупинення роботи через відключення електроенергії зменшився

- У **січні** через відключення електроенергії **підприємства втратили 15% загального робочого часу** (23% у попередньому місяці)
- Існують відмінності підприємствами різного розміру, галузей та регіонів

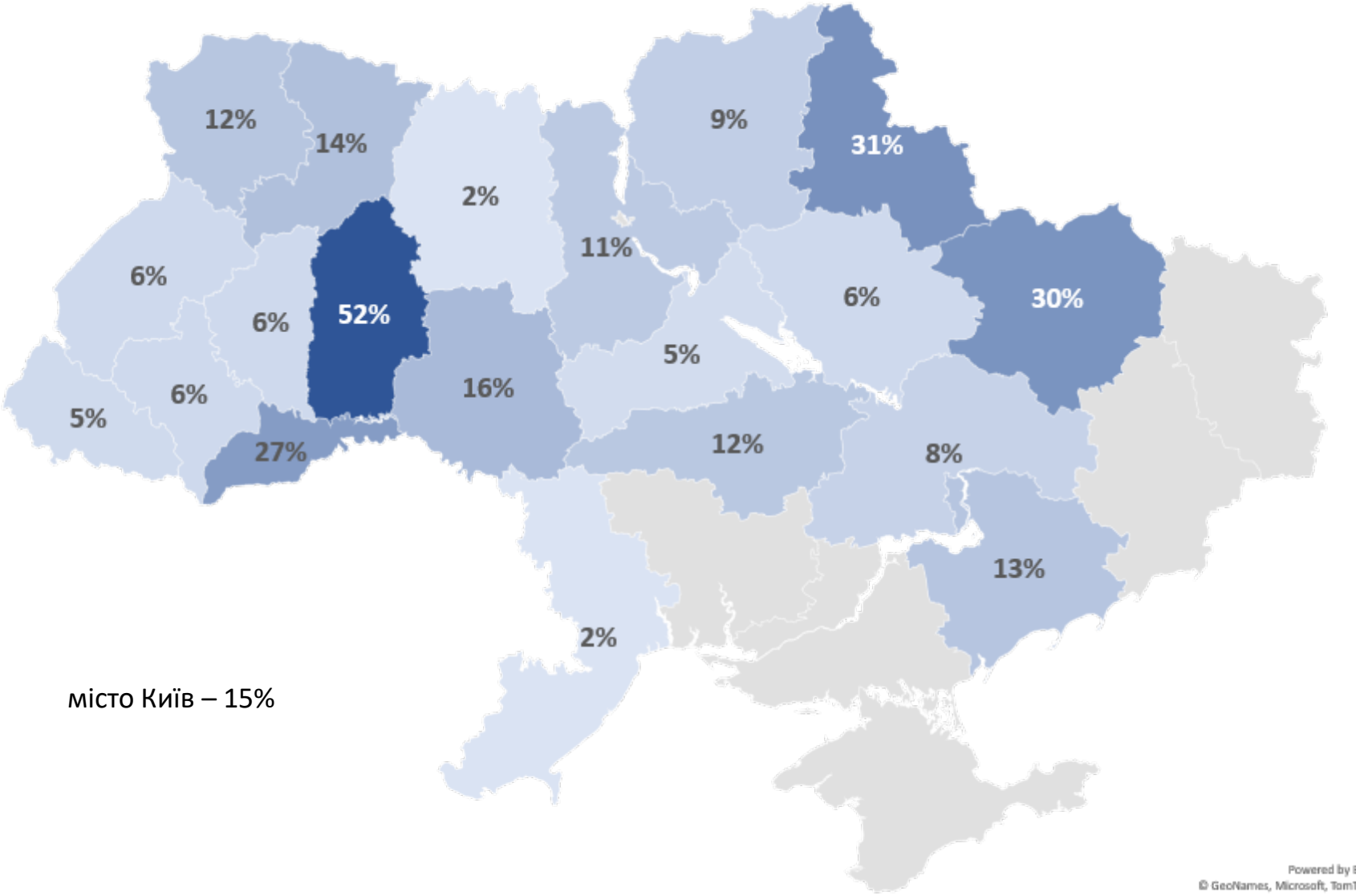

місто Київ – 15%

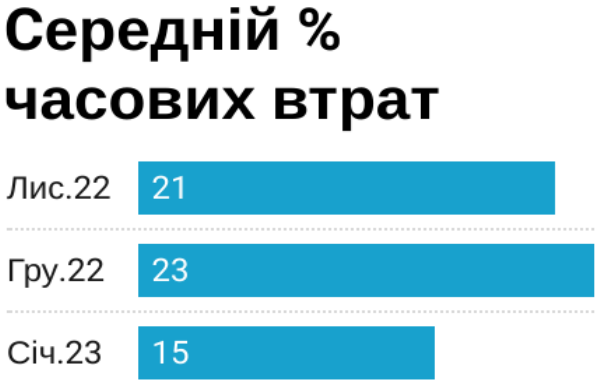

Середній час призупинення роботи через відключення електроенергії зменшився

- **У січні** через відключення електроенергії підприємства **втратили 15% загального робочого часу** (23% у попередньому місяці)
- Існують відмінності між галузями, підприємствами різного розміру та регіонами
- Найбільші втрати часу через відключення електроенергії відчувають підприємства Хмельницької, Сумської та Харківської областей

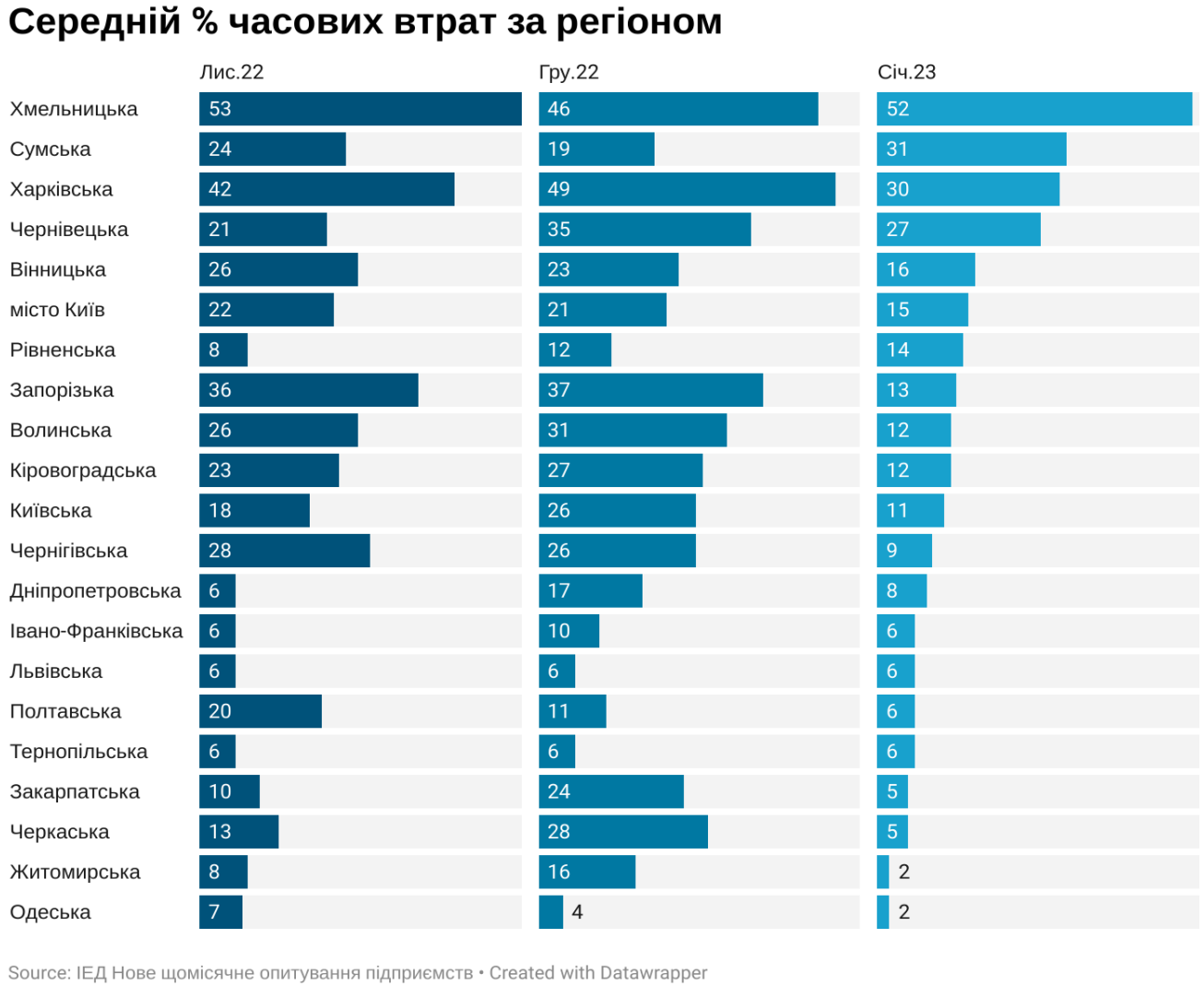

Середній час призупинення роботи через аварійні ситуації

- Ситуація **значно покращилася в більшості галузей**, крім виробництва будівельних матеріалів
- **Найбільших збитків досі** зазнають **мікропідприємства**

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

Джерело: ІЕД Нове щомісячне опитування підприємств • Створено за допомогою Datawrapper

Небезпечно працювати

«Небезпечно працювати» опустилось з третього на четверте місце у рейтингу перешкод

- У лютому 2023 року частка підприємств, які повідомили, що **небезпечно працювати,** залишилась на рівні січня
- Не дивлячись на це, «небезпечно працювати» **опустилась з третього на четверте місце** у рейтингу перешкод

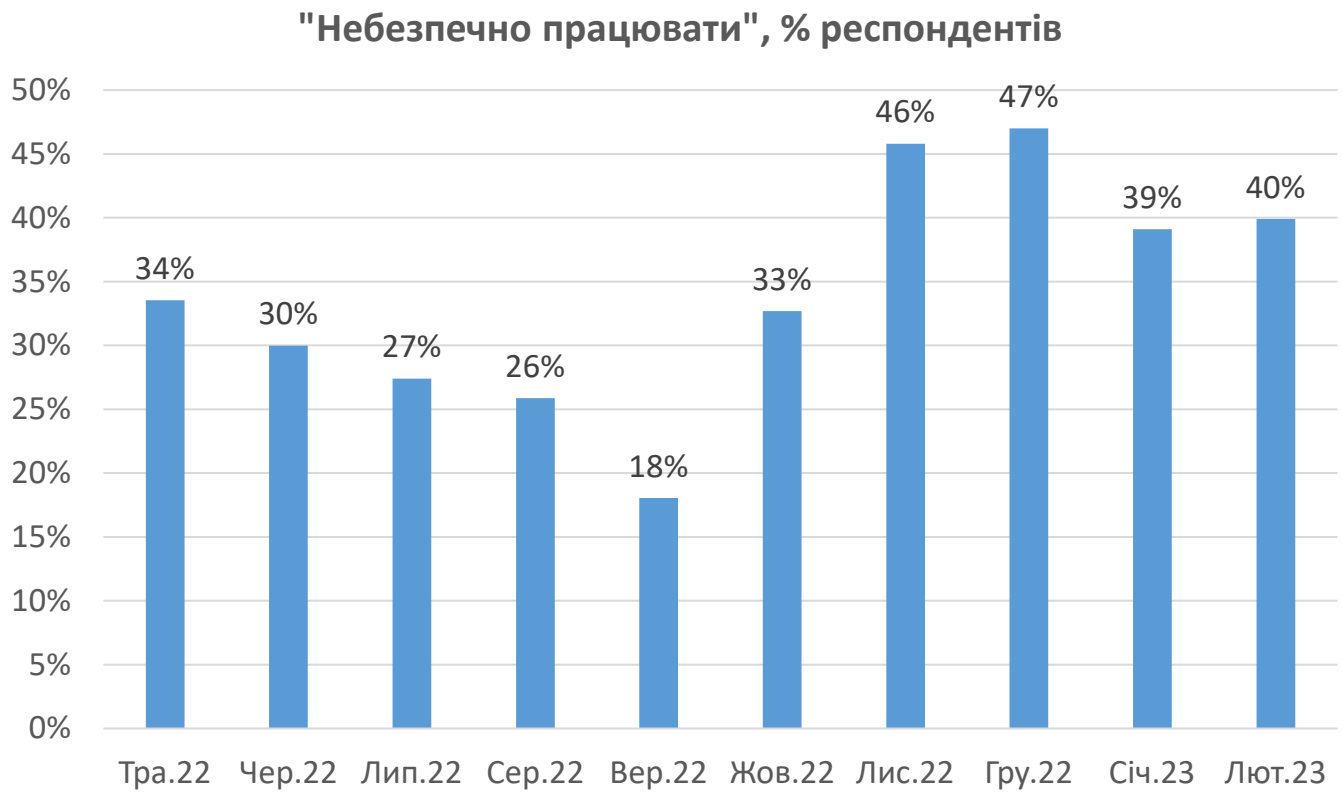

«Небезпечно працювати» в різних вимірах

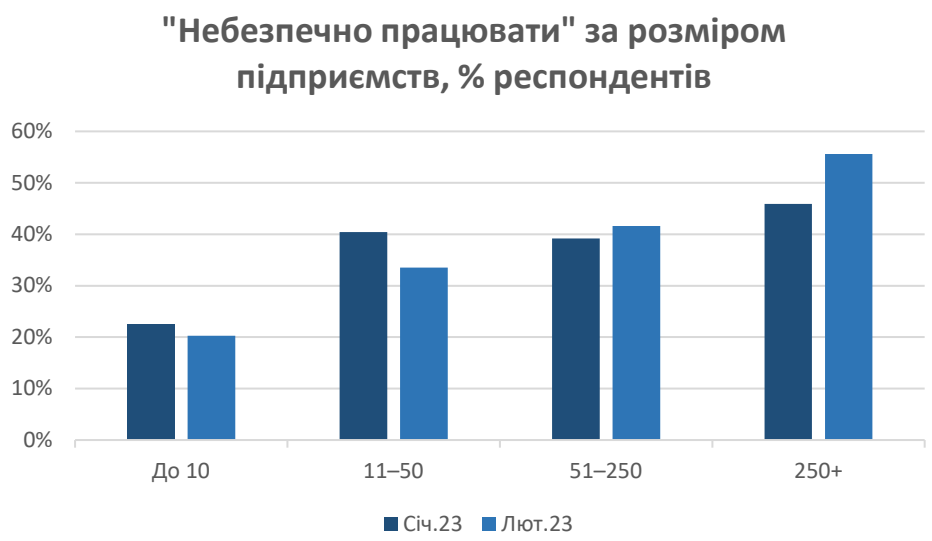

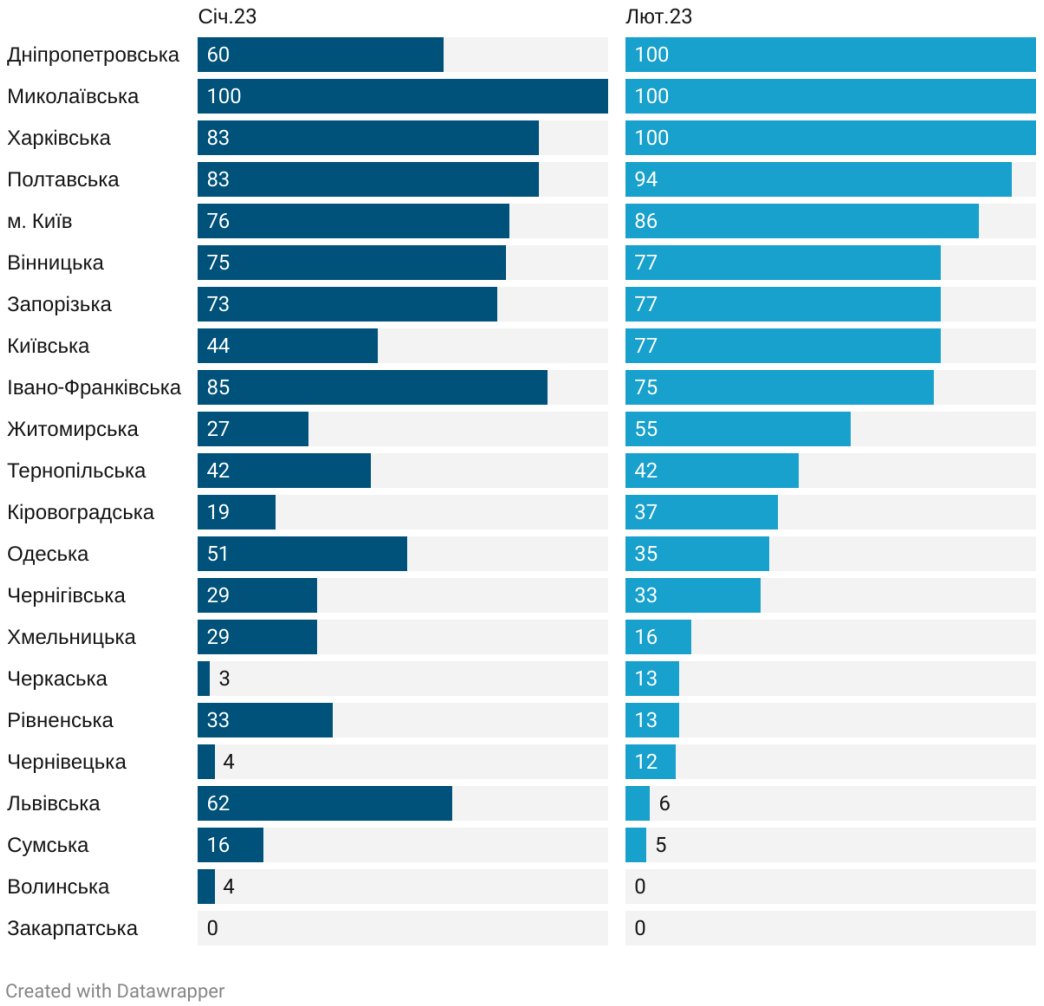

Від лютого до лютого: зміни за останній рік

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Фінансово-економічна ситуація на підприємствах у порівнянні з тим, «що було рік тому»

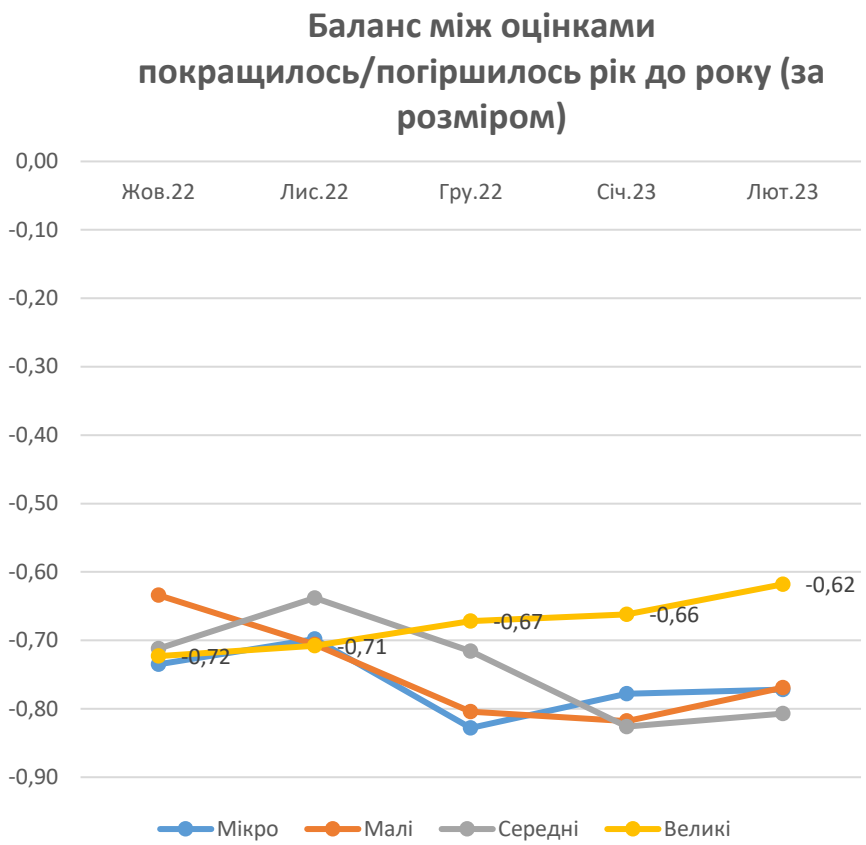

- **Фінансово-економічна ситуація на підприємстві** порівняно з тим, **«що було рік тому» є глибоко негативною**
- **Великі** підприємства почуваються **краще** за інших
- **У найгіршій ситуації** перебувають **середні підприємства**

За рік витрати зросли, а прибутки зменшились

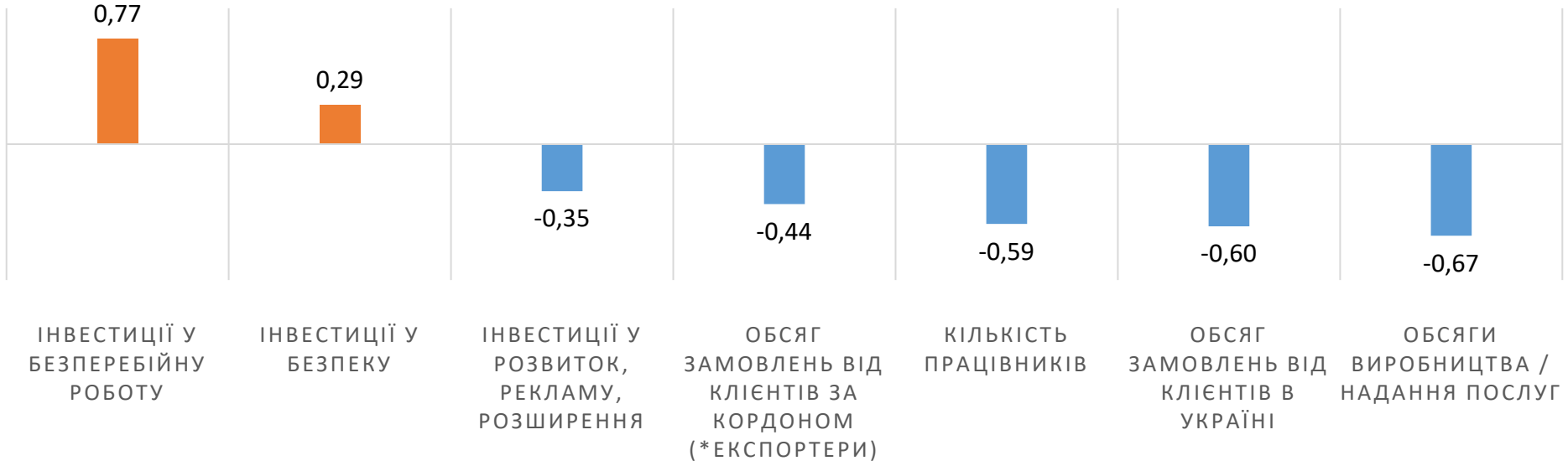

- За останній рік підприємства значно вклалися у свою **безперебійну роботу** (генератори, засоби зв’язку) та **безпеку** (витрати на переїзд або безпеку співробітників). Їхні балансові показники позитивні, що відображає **збільшення цих інвестицій**
- Натомість балансові показники усіх інших змін негативні (більш поширене **зменшення**). Це **обсяги виробництва та замовлень, кількість працівників, інвестиції в розвиток**

Це ускладнює фінансове становище бізнесу, оскільки витрати зростають при зменшенні прибутків

Що змінилось за останній рік у підприємств

- За останній рік – з лютого 2022 року до лютого 2023 року – підприємства найчастіше змінили **підходи до організації праці** та **обсяги виробництва або надання послуг**
- У 2/3 підприємств змінилася **кількість працівників**
- Експортери часто говорять про те, що змінилися їхні закордонні ринки (47%)
- Майже половина підприємств змінила клієнтів та/або постачальників

Оцінки та очікування

Сигнал про відновлення?

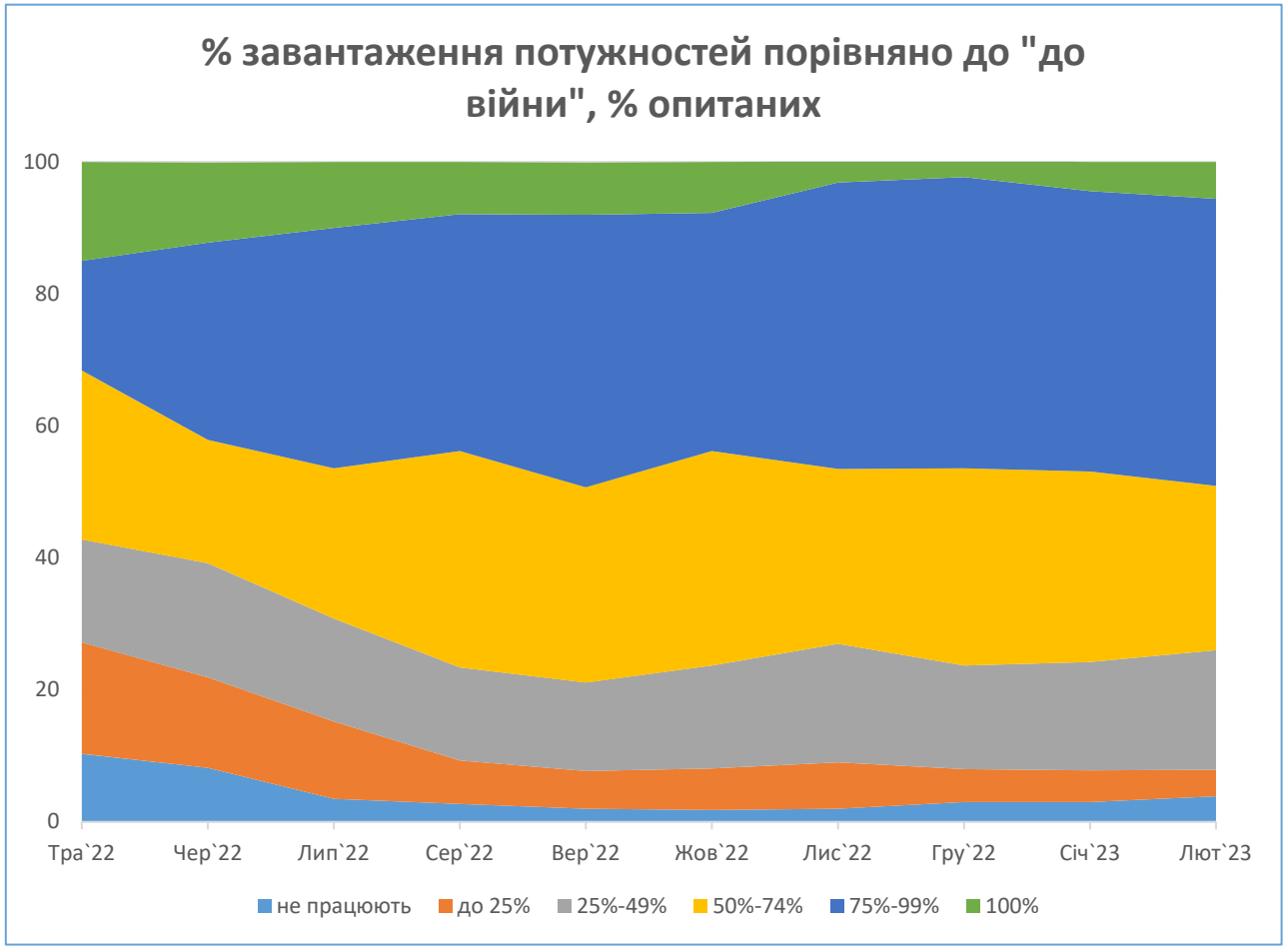

Завантаженість потужностей залишається майже на одному рівні протягом 4 місяців

- **Лише 4%** опитаних підприємств **не працюють** (3% у січні) і **лише 4%** підприємств працюють **із завантаженням менше 25%** (5% у січні).
- Частка підприємств, **які працюють майже на повну потужність** (75%-99%), **залишилася** на колишньому рівні (44% у лютому проти 43% у січні)

За єдиним виключенням:

- **6% підприємств працюють на повну потужність (100% і більше) проти 4% у січні та 3% у грудні**

Очікування на два роки: плани підприємств щодо розширення позитиві на фоні високої невизначеності

Очікування у дворічній перспективі

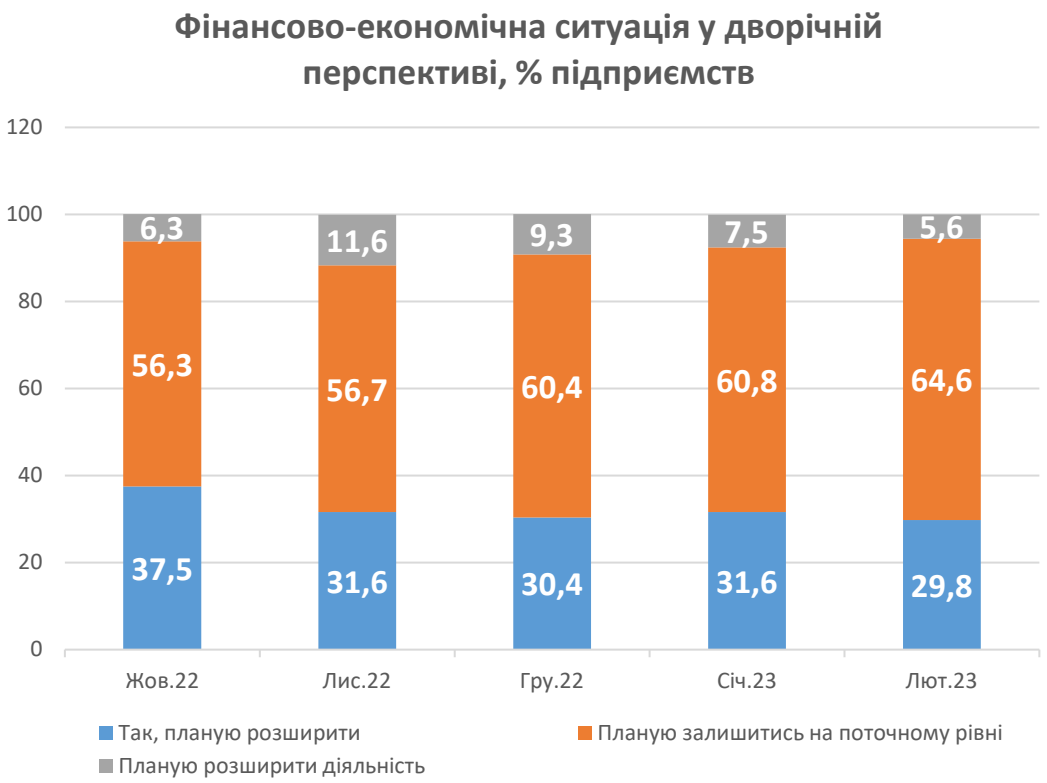

Невизначеність у дворічній перспективі

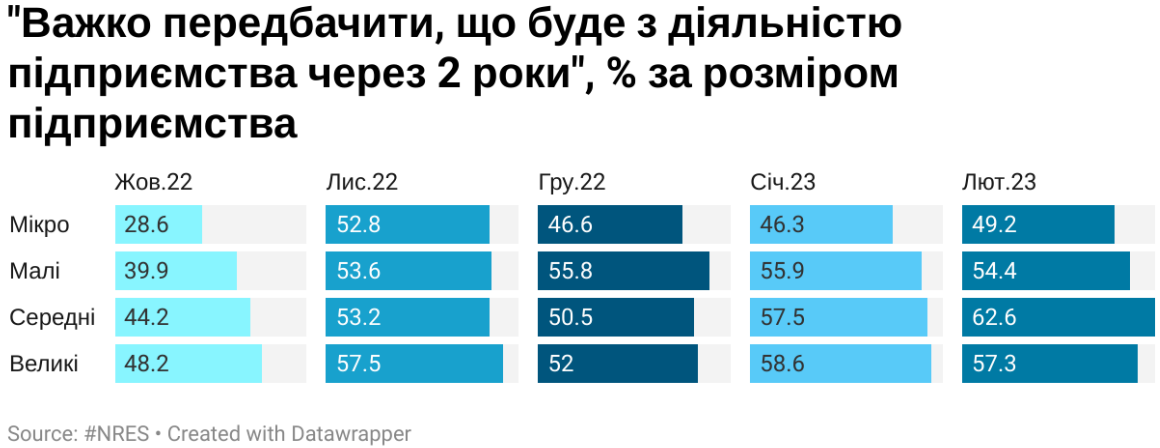

Піврічні очікування: покращення третій місяць поспіль

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

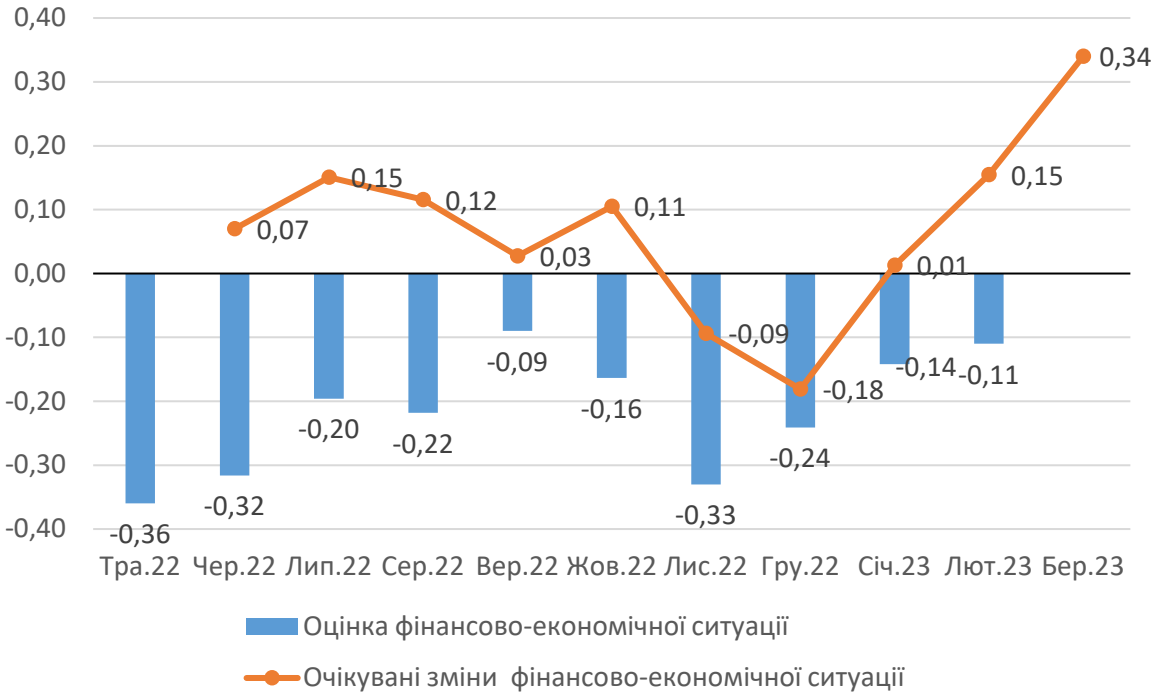

Загальноекономічна ситуація в країні

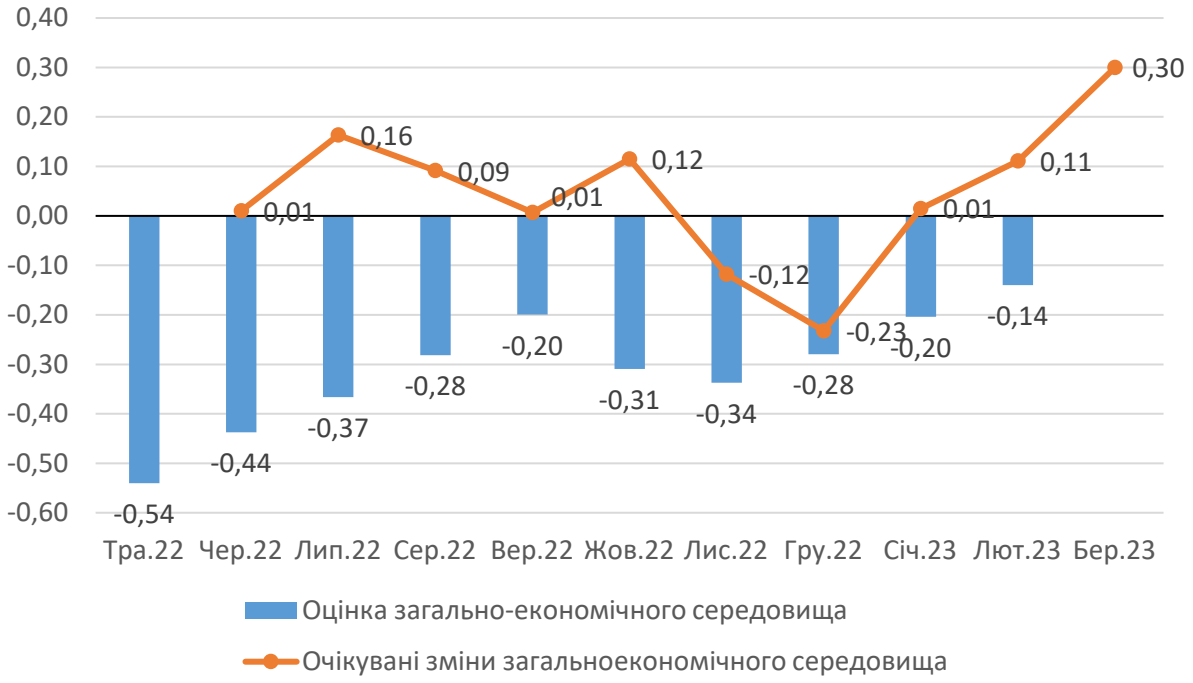

Невизначеність поступово зменшується четвертий місяць поспіль

В перспективі півроку

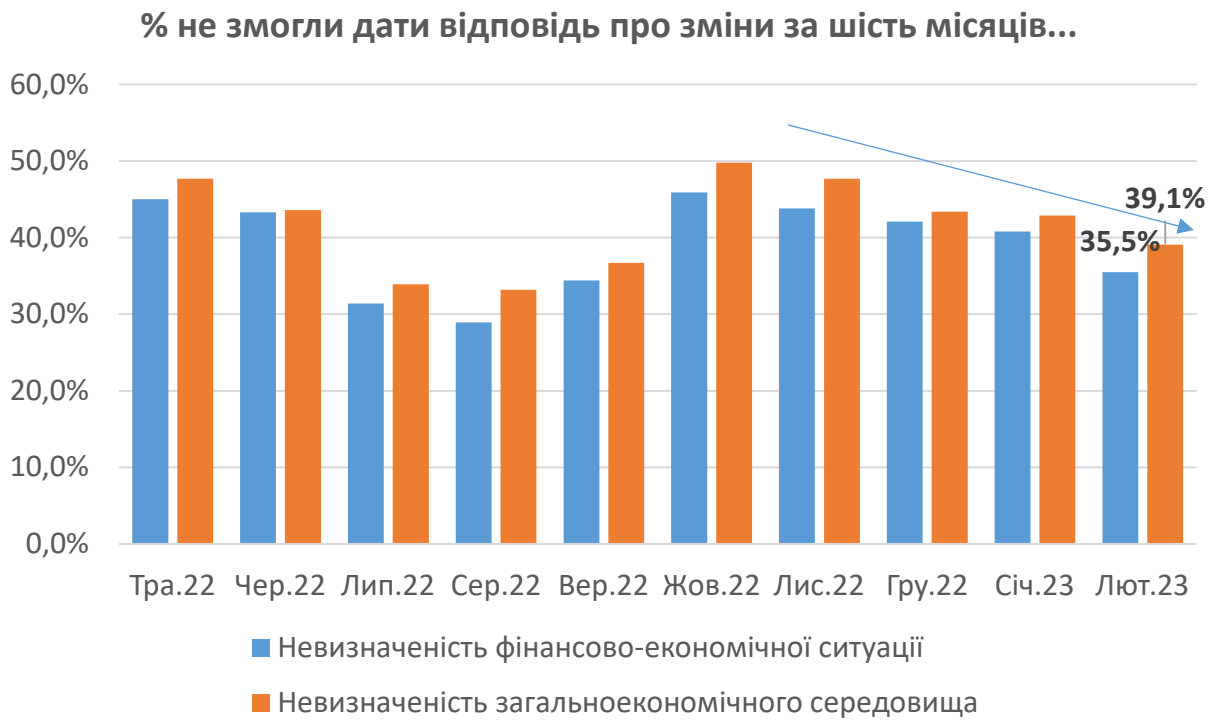

В перспективі трьох місяців

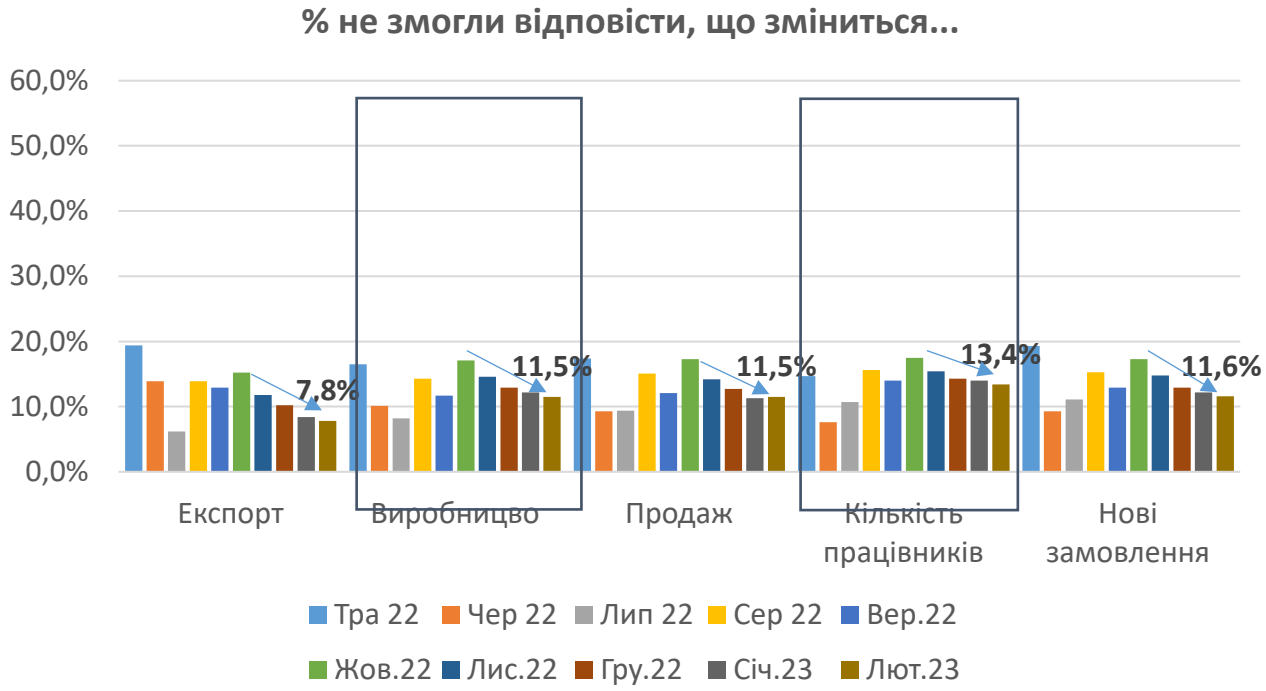

Очікування щодо виробництва та експорту покращились, поточні показники без істотних змін

Виробництво

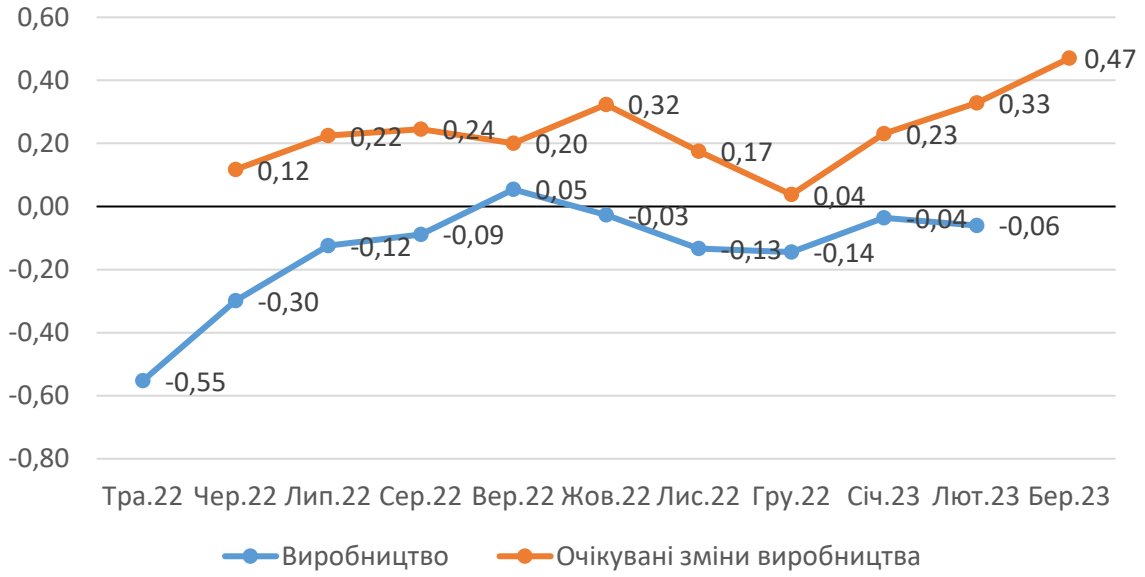

Експорт

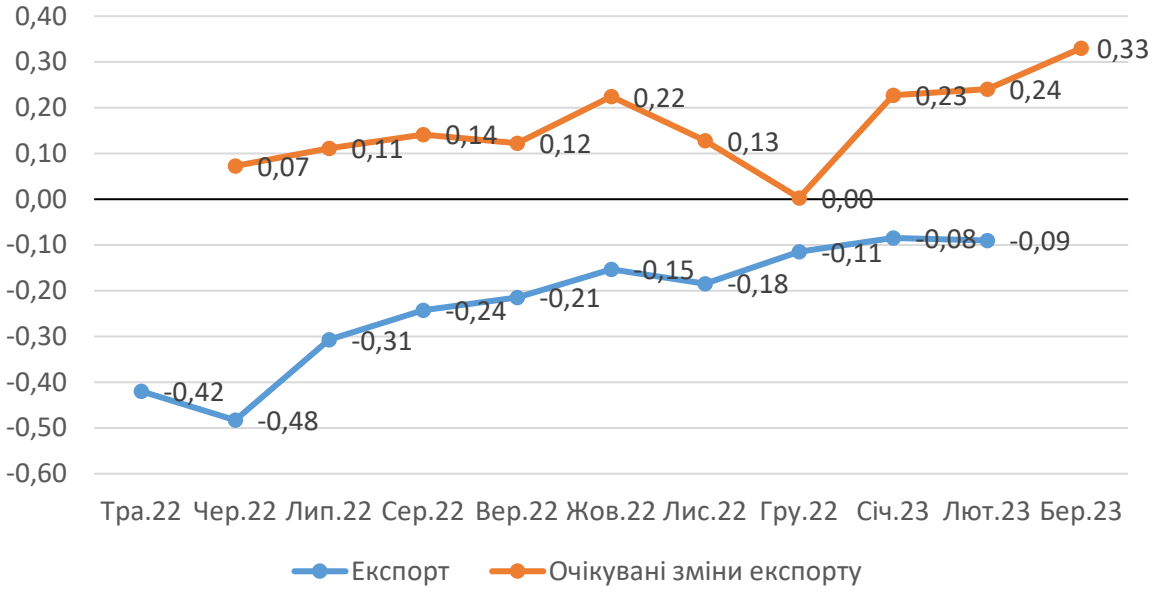

- У лютому порівняно до січня, **частка підприємств, які планували зростання виробництва** в найближчі 3-4 місяці, зросла з 39% до 49,1%
- Частка підприємств, які **планували скоротити виробництво**, зменшилась з 8,9% у січні до 5,0% у лютому
- З 51,7% до 45,9% зменшилася частка підприємств, які **планують зберегти обсяги виробництва в найближчі місяці** на колишньому рівні

Продажі та нові замовлення: поточні показники дещо погіршились, очікування покращуються третій місяць поспіль

Продаж

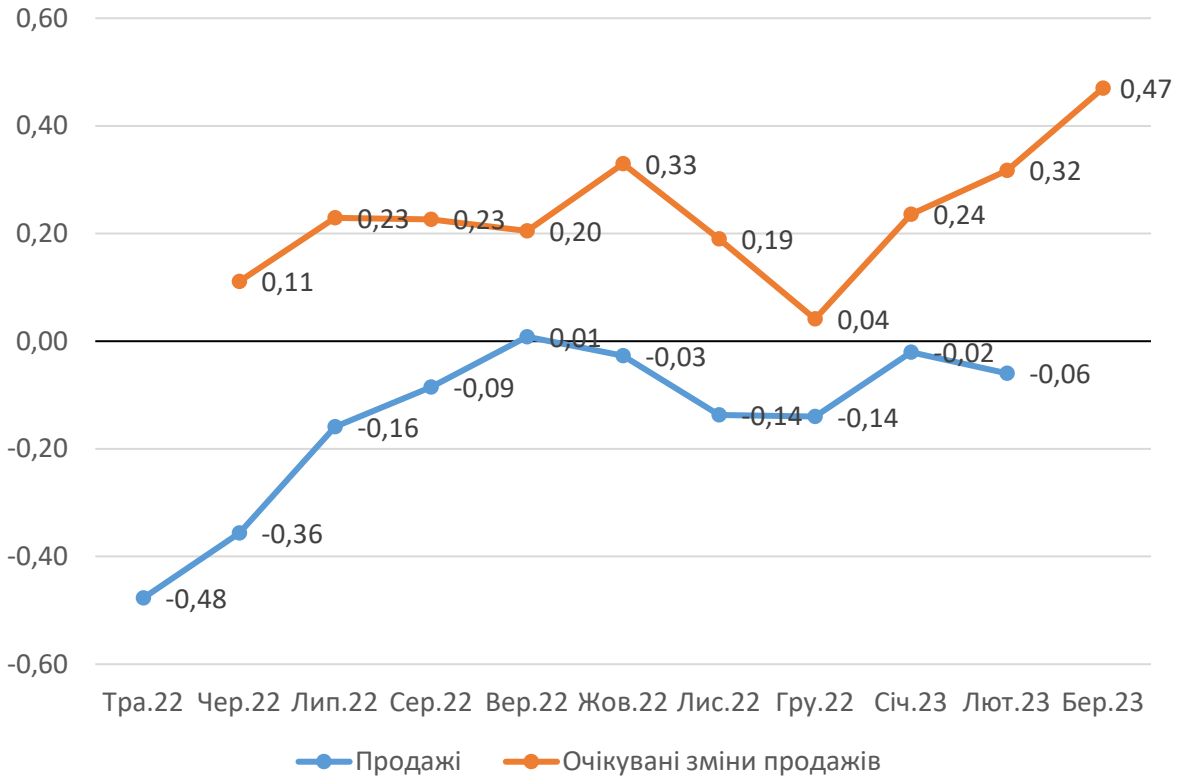

Нові замовлення

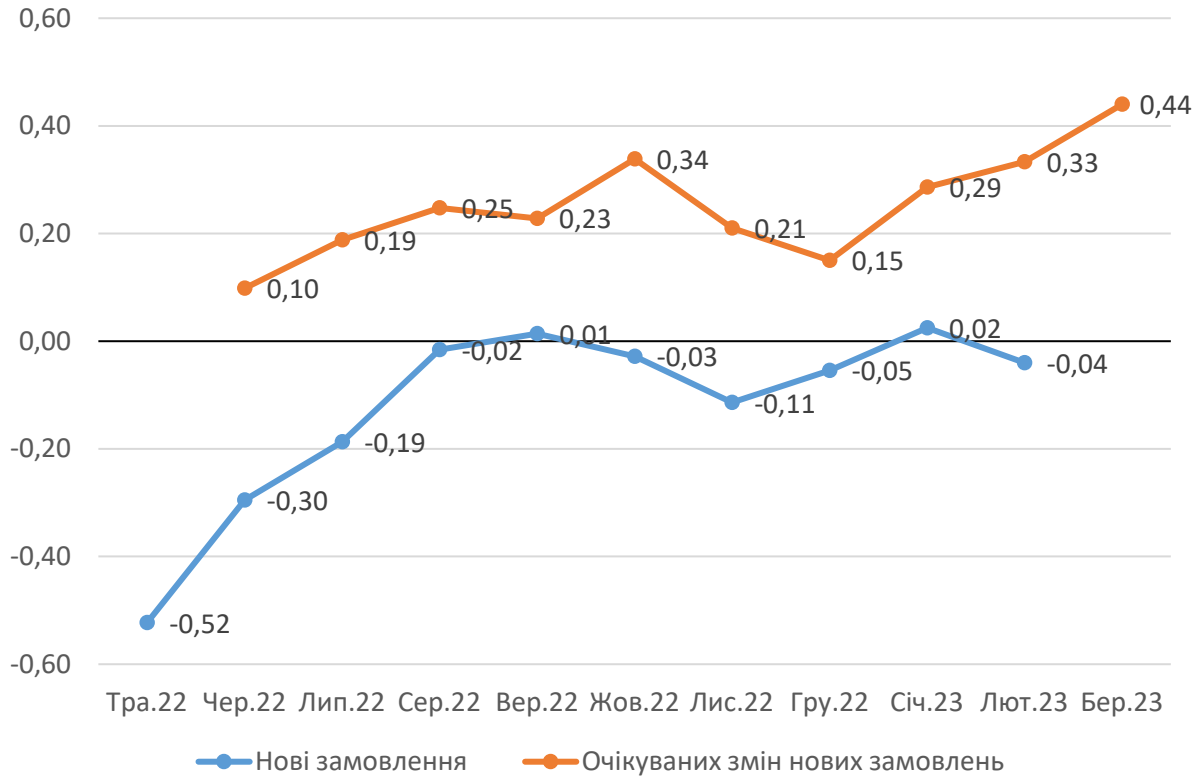

Термін забезпечення замовленнями більший, ніж у 2022 році

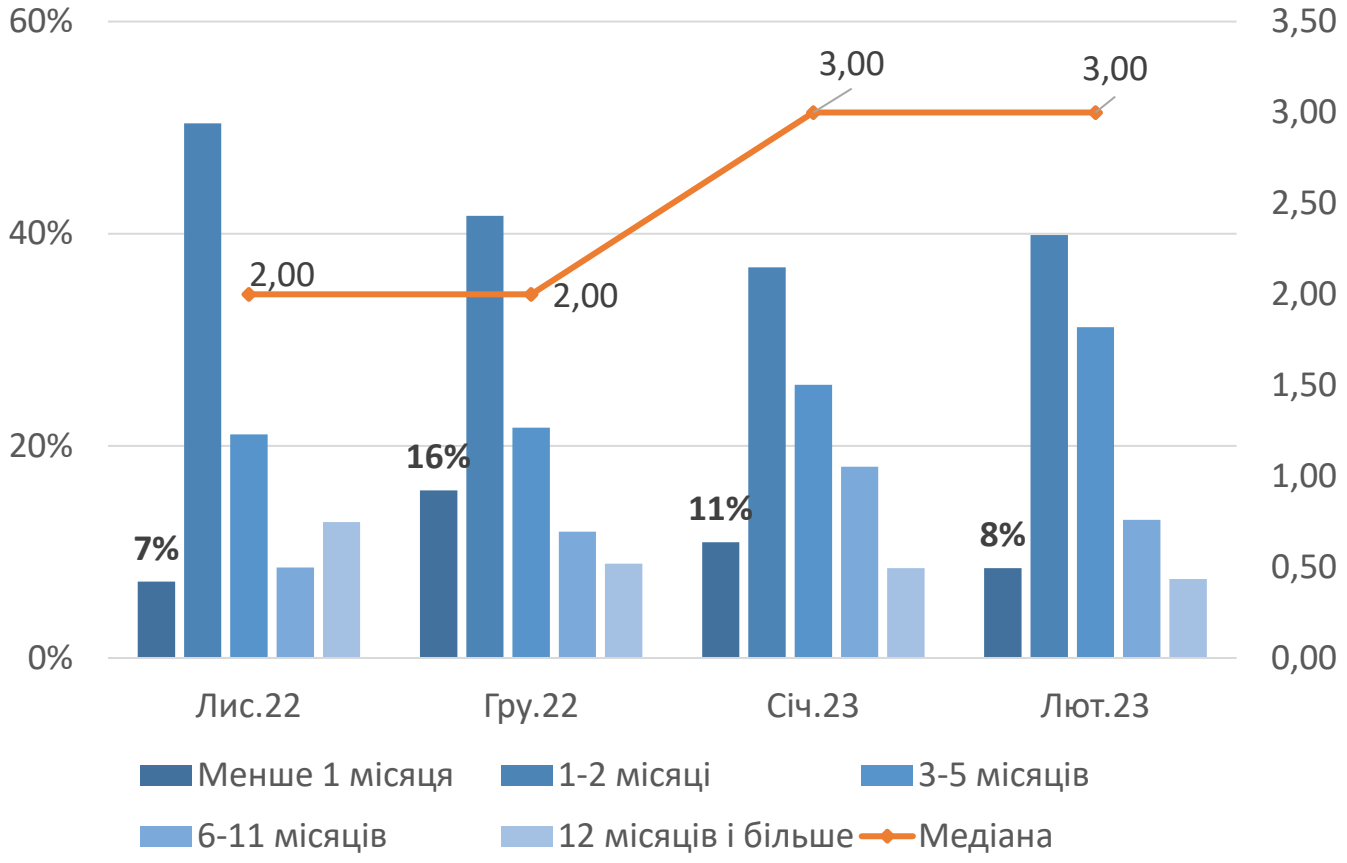

- У лютому 2023 року підприємства були **забезпечені замовленнями** в середньому на 3 місяці (медіана)
- Це стільки ж, як і в січні, але **більше, ніж у листопаді-грудні 2022 року**, коли середній термін складав 2 місяці
- Частка підприємств, забезпечених замовленнями на період **до одного місяця**, зменшилась з 16% у грудні 2022 року до 8% у лютому 2023 року

Очікування щодо зайнятості: без істотних змін

Кількість працівників

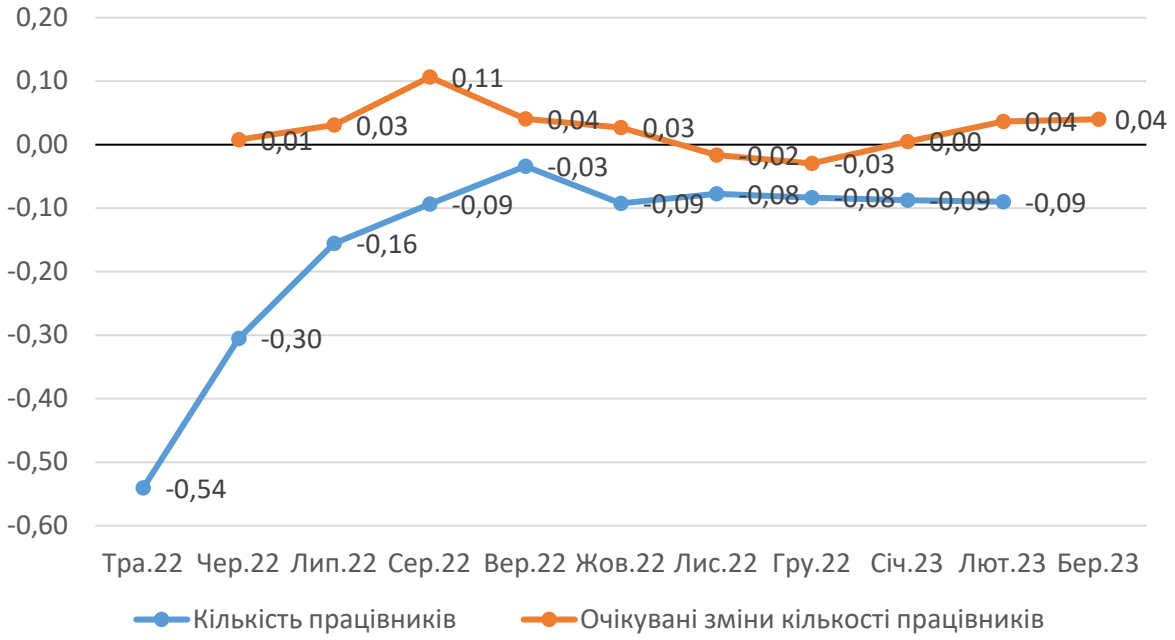

- % підприємств, які планують **зростання** зайнятості, дещо **зріс** з 5,7% до 6,4%.
- % підприємств збираються **зменшити** чисельність працівників **незначним чином збільшився, із** 3,3% до 4,2%.
- % підприємств, на яких **не очікується змін** у зайнятості, дещо **зменшився, із** 91,0% до 89,4%

Кількість працівників у вимушених відпустках

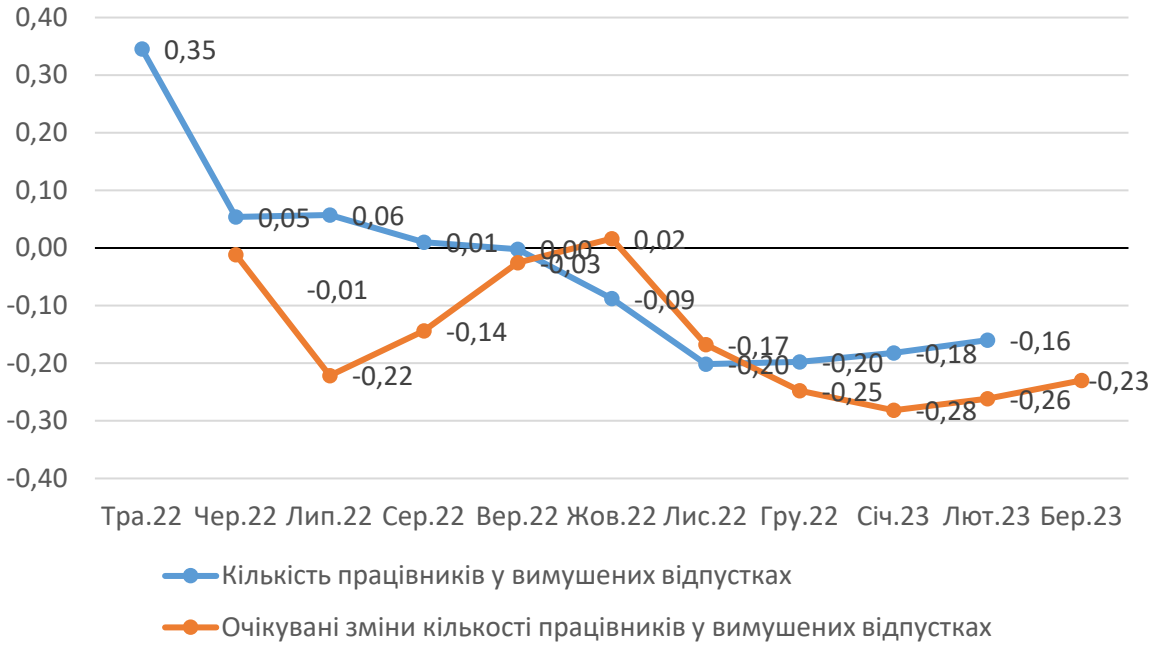

- % підприємств, які **збільшуватимуть** кількість працівників у вимушених відпустках, **становить 2,9% (було** 2,3%).
- % підприємств які **збираються скоротити** працівників у вимушених відпустках **зменшився** з 28,3% до 26,4%.
- **% без змін дещо збільшився, із** 69,4% до 70,7%

Ринок праці: чи є збільшення труднощів сигналом до одужання або...?

Проблеми при пошуку працівників

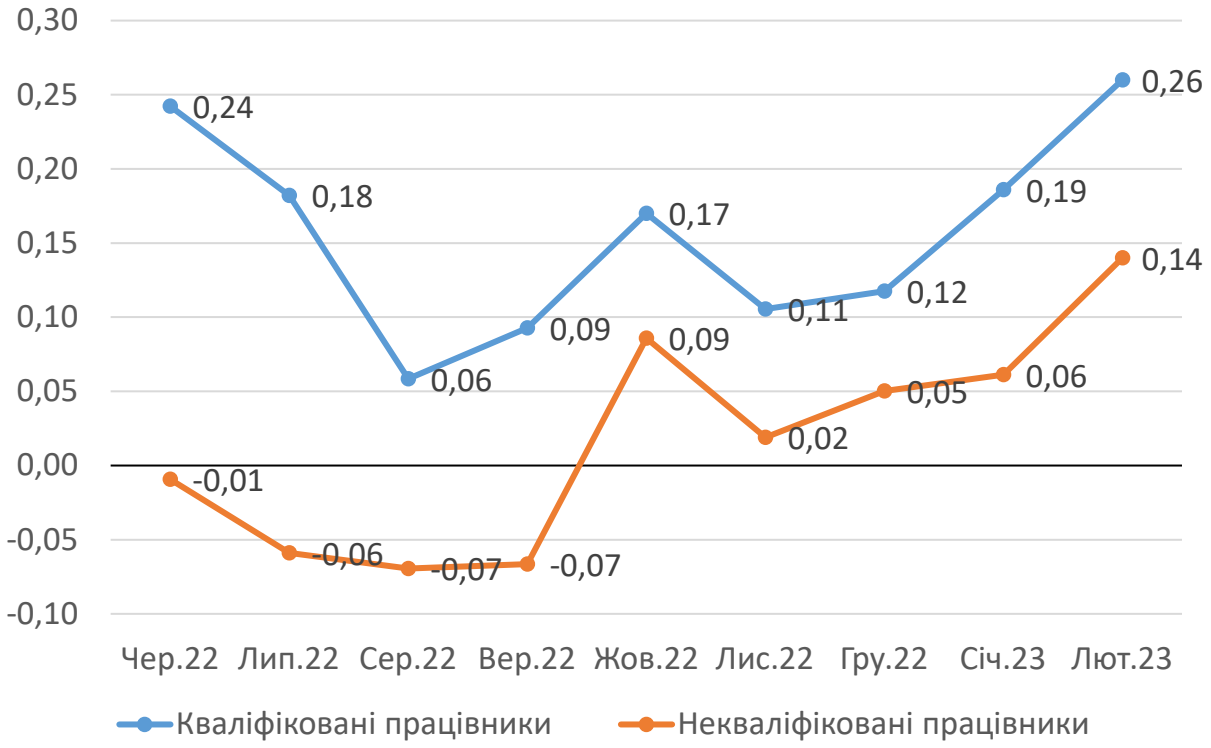

Труднощі з пошуком як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників зросли.

- % тих, кому **важче знайти** кваліфікованих працівників, **збільшився** з 20,9% до 27,0%,
- % тих, кому **легше** знайти **кваліфікованих працівників**, не змінюється (2,2% проти 2% у січні).
- % тих, кому **важко знайти** некваліфікованих працівників, збільшився з 11,2% до 18,8%,
- % тих, кому **легше знайти** некваліфікованих працівників, збільшився з 5,9% до 6,8%.

Експорт: відновлення експортної діяльності знову погіршилося

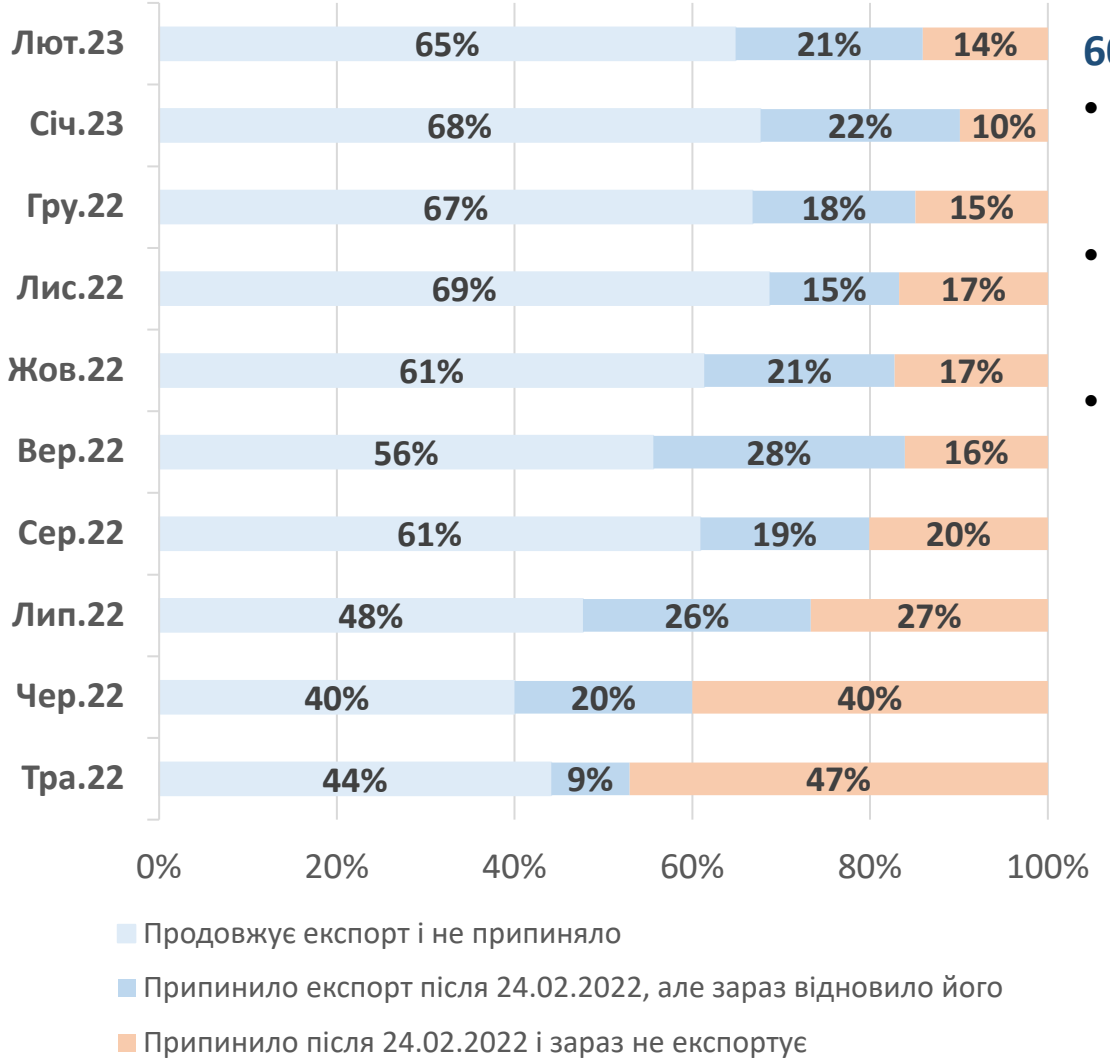

60% респондентів були експортерами станом на початок 2022 року

- **Відновлення** експортної активності **сповільнилося**: % підприємств, які припинили експорт після 24 лютого 2022 року та **не змогли відновити**, зріс до 14%
- **Мікробізнес** досі стикається з **більшими викликами** - 39% підприємств ще не відновили експорт; також малий бізнес повідомляє про погіршення
- % підприємств, які вперше **хочуть почати експорт**, залишається низьким – **лише 2%** респондентів у лютому (також 1-2% у попередні місяці)

Не відновили експорт (за розміром підприємств), % експортерів

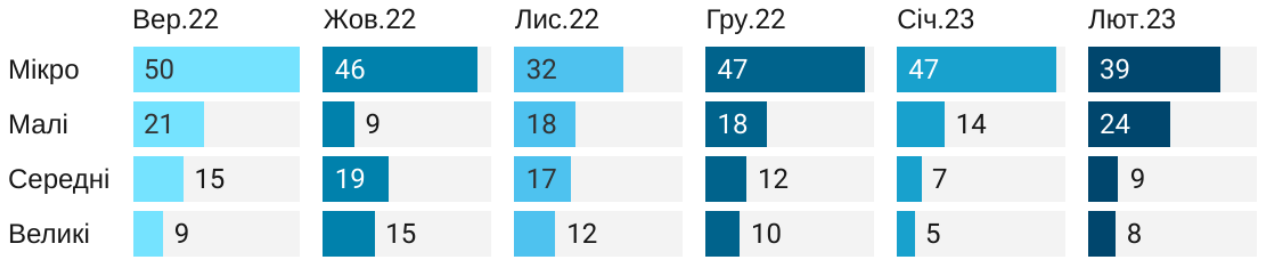

Оцінки державної політики

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

Оцінки економічної політики держави покращилися

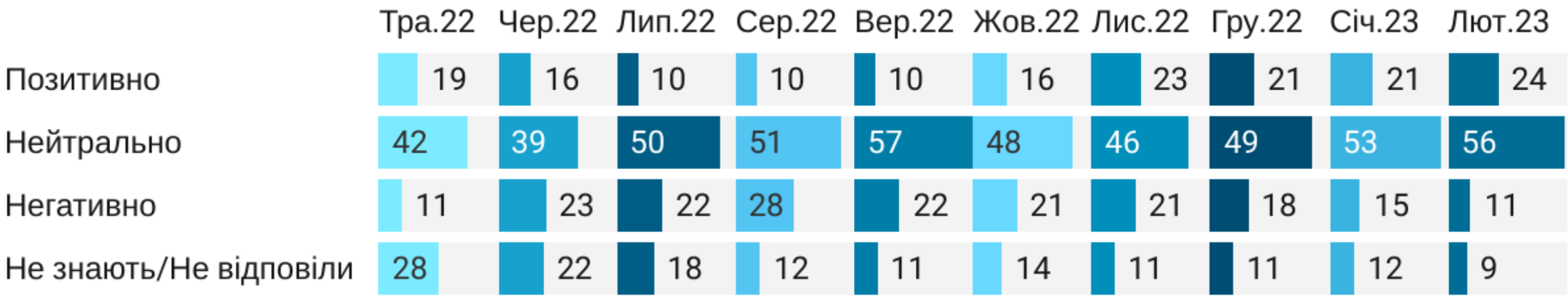

- У лютому 2023 **почастішали позитивні оцінки** державної політики з підтримки бізнесу, тоді як **негативних оцінок стало менше**
- Частота **позитивних оцінок** збільшилась із 21% у січні до 24% у лютому 2023 року, а **негативних** – зменшилась із 15% до 11%
- Як і раніше, бізнес переважно **нейтрально оцінює** державну політику з підтримки бізнесу: такі оцінки поставили 56% опитаних

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 22-х з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап десятої хвилі тривав із 13 – 28 лютого 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в лютому з січнем 2023 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (лютий 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

Наші контакти

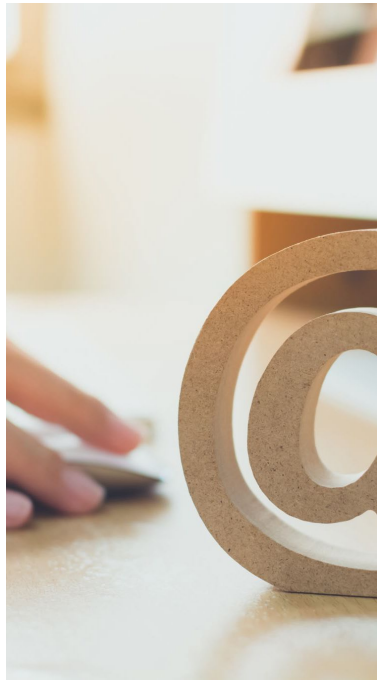

website: www.ier.com.ua

e-mail: rubanik@ier.kyiv.ua
kuziakiv@ier.kyiv.ua

Facebook: https://www.facebook.com/IER.Kyiv/

Twitter (in English only): https://twitter.com/IER_Kyiv

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ